

ANOTÁCIE

WROCLAW W CZECHACH – CZESI WE WROCLAWIU. LITERATURA – JEZYK – KULTURA. Wrocław : Uniwersytet Wrocławski, 2003. 417 s.

Sborník vzešlý ze stejnojmenné konference pořádané na wrocławské univerzitě v říjnu roku 2002 zachycuje výběrově vztah českých zemí a dění v nich k Vratislavi a naopak odraz Vratislavi jako města bezpochyby značně významného v životě Čechů a Česka, a to jak v různých časových etapách, tak i v různých aspektech lidského konání.

Vratislav, významná dopravní křižovatka na řece Odře a obchodní centrum někdejší jantarové stezky, měla k českým zemím vždy úzký vztah, daný nejen její geografickou polohou, ale také pouty politickými, zejména když v 10. století spadá pod vládu Přemyslovců, a následně po připojení k Polsku roku 990 se v roce 1335 znovu úžeji připíná k českým zemím jako součást české koruny. Nicméně i po připojení k Prusku a později Německu zůstává v životě Čechů velmi významná a stejně tak je zásadní dodnes, již jako součást Polska.

Jak již bylo řečeno, příspěvky ve sborníku mapují česko-polské vztahy na poměrně široké časové ploše a stejně široký je i záběr tematický. Referáty jsou utříděny do tří oddílů – literárního, jazykového a všeobecně kulturního. V části literární je poměrně zásadní staročeské téma (např. A. Barciak: *Wrocław w średniowiecznej historiografii czeskiej* nebo M. Horáková: *Několik poznámek k vratislavským barokním homiletikám*), výrazných je ale například i několik příspěvků, věnovaných Macurově próze Guvernantka, které díky postavě Ladislava Čelakovského zároveň předesílají obecnější historicko-kulturní aspekty (P. Janoušek: *Macura, Rajská, Čelakovský a Vratislav. O genezi prózy „Guvernantka“, studie takřka pozitivistická*, Z. Tarajlo-Lipowska: *Literackie ślady czeskich podróży*

do Wrocławia, nebo R. Madecki: *Hra protikladů v Macurově „vratislavské elegii“*). V oddílu jazykovém je většina příspěvků věnována působení Jana Evangelisty Purkyně a Ladislava Čelakovského, dále je například mapován odraz českého sousedství ve vratislavském městském názvosloví (J. Malicki: *Refleksy czeskiego sąsiedztwa w nazewnictwie miejskim Wrocławia*). V části pojednávající o kultuře nalezneme otázky dávné minulosti (J. Kostowski: *Sztuka późnego gotyku wobec husytyzmu. Zarys problematyki*), výrazné téma osudů českých exulantů pobělohorských (T. Knoz: *Geografické, duchovní a ekonomické souvislosti Žerotínova exilu ve Vratislavi*), ale i příspěvky k událostem doby zcela nedávné (P. Blažek: *„Sejdeme se – zatím – v Polsku“*. *Vratislavský festival 3. – 5. listopadu 1989*).

Příspěvky jsou ponechány v jazycích, ve kterých byly prosloveny (polština, čeština), a jsou resumovány v některém ze světových jazyků (zpravidla angličtina, němčina). Sborník obsahuje poměrně rozsáhlou obrazovou přílohu doplňující jednotlivé příspěvky.

Vladimíra Maroušková

MUKAŘOVSKÝ, Jan: VANČURŮV VYPRÁVĚČ. Praha : Akropolis, 2006. 80 s.

Analytická štúdia Jana Mukařovského *Vančurův vypravěč*, ktorá vznikla v druhej polovici štyridsiatych rokov a mala byť základom pre kapitolu nerealizovanej monografie o Vladislavovi Vančurovi, nebola doteraz nikde publikovaná ani knižne, ani časopisecky. Na vydanie ju pripravil Bohumil Svozil, ktorý bol spolu s Květoslavom Chvatíkom editorom výberu menej známych autorových textov *Cestami poetiky a estetiky* (1971). Obaja editori pôvodne

plánovali uverejniť text ešte v tejto publikácii. Mal doplniť dva príspevky s „vančurovskou“ problematikou – prednášku z roku 1939 a monografickú kapitolu nezrealizovanej práce o Vančurovi z druhej polovice štyridsiatych rokov, ktoré vyšli pod spoločným názvom Vančurovská prologomena.

Do knihy *Cestami poetiky a estetiky* však text *Vančurův vypravěč* napokon zaradený nebol, a to na odporúčanie samotného autora. Mukařovský ho jednak považoval iba za „utriedujúci“, jednak nadobudol dojem, že kniha sa už tvorbou V. Vančuru zaoberá dostatočne. Editori ale s autorovým stanoviskom nesúhlasili, a keďže štúdiá nebola uverejnená ani v reprezentatívnom výbere jeho prác *Studie I, II* (Brno, 2000, 2001), rozhodol sa ju Bohumil Svozil zverejniť.

Predkladaná štúdiá predstavuje svedectvo dlhodobého záujmu J. Mukařovského o diele V. Vančuru, ktorého považoval za epika par excellence, autora podriaďujúceho všetky zložky svojich textov aktu rozprávania. V centre pozornosti výskumu tvorby tohto prozaika je rozprávanie. V štúdiu *Vančurův vypravěč* Mukařovský potvrdzuje a rozvíja témy a motívy svojich predošlých analýz (k vyššie spomínaným treba priradiť ešte literárnovednú recenziu románu *Konec starých časů* z roku 1943 a text *Řeč při trýzně* z roku 1945). Vychádza z presvedčenia, že rozprávačský subjekt prítomný vo Vančurových prózach v nich zastáva výlučné postavenie. Na textovom materiáli Vančurových próz dokladá, aké podoby v nich nadobúda aktívna rozprávača, akými jazykovými a stylistickými prostriedkami sa realizuje jeho vláda nad rozprávaním, „sloboda“ v ňom.

Mukařovský prechádza jednotlivými úrovňami Vančurových próz – od gramatickej (sústreďuje sa predovšetkým na slovesné kategórie) cez lexikálnu, stylistickú až k tematickej – a demonštruje suverénnu dominanciu jeho rozprávača nad rozprávaním. Napriek sústredeniu sa na presne vymedzený problém dospieva k zisteniam o podstatných znakoch poetiky a noetiky Vančurových próz, ako sú napríklad sklony k synekdochickému videniu sveta presahujú-

cemu rovinnu pomenovania (tu nachádza paralely medzi technikami jeho próz s technikami filmového záberu) alebo časová simultánnosť dejov rozprávania, ktorá poukazuje na predstavu o trvaní ako podstate súcna a plynutí ako čírom zdaní.

Ukazuje, ako sa Vančurov rozprávač neustále pohybuje medzi pásmami rozprávania a ako sa striedavo zameriava raz na postavy rozprávania, raz na čitateľa. Takisto poukazuje na jeho prechod od okázalej demonštrácie vševedúcnosti k vyzývavému relativizovaniu tohto vedenia, ktoré má v konečnom dôsledku opätovne potvrdiť suverénne postavenie rozprávačského subjektu v rozprávaní. Mukařovský ho vníma ako jedinu realitu Vančurových próz situovanú mimo čas a priestor. Tento subjekt dáva čitateľovi neprestajne najavo, že stojí medzi ním a rozprávaním, že rozprávanie je úplne v jeho moci.

Štúdiu *Vančurův vypravěč* predstavuje brilantnú ukážku autorovho aplikovania štrukturalistickej metódy na konkrétne texty. Nie je poznamenaná neprístupným scientizmom spôsobeným striktným uplatňovaním vedeckej metódy. Tá je tu prítomná bez toho, aby sa uplatňovala na úkor čitateľsky prístupného štýlu. Je pozoruhodné, ako štúdiá ani po viac ako šesťdesiatich rokoch nestratila svoju pôsobivosť, inšpiratívnosť a platnosť.

Ivana Taranenková

ŘEPA, Milan: POETIKA ČESKÉHO DĚJEPISECTVÍ. Brno : Host, 2006. 260 s.

Prečo je história už oddávna považovaná za kombináciu vedy a umenia a prečo má dokonca aj svoju vlastnú Múzu? O zodpovedanie tejto otázky sa pokúsil český historik Milan Řepa, zaoberajúci sa teóriou historiografie, v knihe *Poetika českého dějepisectví*. Jeho zámerom bolo dokázať, že práca historika nespočíva len v čo najpresnejšom rekonštruovaní historických